

Spis treści

Autorzy	V
Wykaz skrótów	XV
Wstęp (<i>Jan Barcz</i>)	1
I. Uwarunkowania polityczno-prawne	1
II. Punkt wyjścia – postanowienia TUE i TFUE	4
III. Karta Praw Podstawowych w toku dyskusji nad ratyfikacją Traktatu z Lizbony	8
IV. Struktura i główne problemy badawcze	10
Załączniki	12

Część I. Karta Praw Podstawowych.

Znaczenie dla umocnienia ochrony jednostki w UE

Rozdział I. Wprowadzenie: granice władzy i granice interpretacji (<i>Mirosław Wyrzykowski</i>)	25
§ 1. Mandat parlamentarny	25
§ 2. Typologia argumentacji uzasadniającej negację postanowień Karty Praw Podstawowych i przystąpienie do Protokołu Nr 7 w sprawie stosowania Karty do Polski	28
§ 3. Próba objaśnienia istoty i funkcji Protokołu polsko-brytyjskiego w świetle Deklaracji Nr 62	33
§ 4. Cele przeciwników Karty w świetle Konstytucji RP	36

Rozdział II. Karta Praw Podstawowych: struktura, zakres regulacyjny i dotychczasowe znaczenie w praktyce (<i>Filip Jasiński</i>)	38
§ 5. Uwagi wstępne	38
§ 6. Przebieg prac nad koncepcją i treścią KPP	38
I. Początki	38
II. Pierwsze próby skatalogowania praw podstawowych	40
III. Efekty prac I Konwentu Europejskiego	41
IV. Od Traktatu konstytucyjnego do Traktatu z Lizbony	42
§ 7. Struktura i zakres regulacyjny KPP	44
I. Adresaci KPP	46
II. Relacja KPP z EKPCz w świetle art. 52 ust. 3 KPP	48
III. Kategoria specyficzna: prawa nowoczesne	48
§ 8. Znaczenie KPP w praktyce	49
I. Znaczenie legislacyjne i interpretacyjne	54
II. Znaczenie dyplomatyczne i instytucjonalne	56
§ 9. Podsumowanie	59

Rozdział III. Karta Praw Podstawowych: wyznaczniki standardów ochronnych (<i>Cezary Mik</i>)	61
§ 10. Wstęp	61
§ 11. Karta Praw Podstawowych UE z 2007 r. – uwagi ogólne	62
§ 12. Normatywne postaci praw podstawowych	65
I. Uwagi wprowadzające	65
II. Prawa, wolności i zasady – znaczenie rozróżnienia	66
III. Struktura normatywna praw	68
IV. Struktura normatywna zasad	72
§ 13. Prawa podstawowe z KPP a prawa podstawowe jako zasady ogólne prawa	73
§ 14. Zasady korzystania z praw podstawowych i ich ochrony	74
I. Korzystanie z praw podstawowych	74
II. Zasady ochrony praw podstawowych	75
§ 15. Zobowiązania wynikające dla Polski z KPP w świetle wyznaczników standardów ochronnych	77
Rozdział IV. Inkorporacja Karty Praw Podstawowych do prawa UE: status Karty w prawie UE, zakres obowiązywania i stosowania, główne problemy interpretacyjne z uwzględnieniem stanowiska polskiego (<i>Anna Wyrozumska</i>)	80
§ 16. Status Karty Praw Podstawowych w prawie UE	80
§ 17. Zakres zastosowania Karty Praw Podstawowych	84
§ 18. Protokół w sprawie stosowania Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w stosunku do Polski i Zjednoczonego Królestwa	88
§ 19. Polskie deklaracje w sprawie Karty Praw Podstawowych i Protokołu polsko-brytyjskiego	97
§ 20. Deklaracja czeska	99
§ 21. Przyczyny związania Polski Protokołem w sprawie stosowania Karty oraz niektóre dalsze jego skutki	100
I. Kwestie moralności i obyczajności	100
II. Standardy socjalne	106
III. Roszczenia majątkowe związane z drugą wojną światową i cezurą temporalną	109
§ 22. Podsumowanie	111
Rozdział V. Postanowienia Karty Praw Podstawowych w świetle wiążących Polskę umów międzynarodowych i postanowień Konstytucji RP z 1997 r. (<i>Roman Wieruszewski</i>)	113
§ 23. Wstęp	113
§ 24. Tytuł I KPP – Godność człowieka	114
I. Godność człowieka	114
II. Prawo do życia	115
III. Prawo człowieka do integralności	116
IV. Zakaz tortur i inhumannego lub poniżającego karania albo traktowania	117
V. Zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej	117

§ 25. Tytuł II KPP – Wolności	118
I. Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego	118
II. Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego	119
III. Ochrona danych osobowych	120
IV. Prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny	120
V. Wolność myśli, sumienia i religii	121
VI. Wolność wypowiedzi i informacji	122
VII. Wolność zgromadzania się i stowarzyszania się	122
VIII. Wolność sztuki i nauki	123
IX. Prawo do nauki	123
X. Wolność wyboru zawodu i prawo do podejmowania pracy	124
XI. Wolność prowadzenia działalności gospodarczej	125
XII. Prawo własności	126
XIII. Prawo do azylu	127
XIV. Ochrona w przypadku usunięcia z terytorium państwa, wydalenia lub ekstradycji	127
§ 26. Tytuł III KPP – Równość	128
I. Równość wobec prawa	128
II. Niedyskryminacja	128
III. Różnorodność kulturowa, religijna i językowa	129
IV. Równość kobiet i mężczyzn	130
V. Prawa dziecka	130
VI. Prawa osób w podeszłym wieku	131
VII. Integracja osób niepełnosprawnych	131
§ 27. Tytuł IV KPP – Solidarność	131
I. Prawo pracowników do informacji i konsultacji w ramach przedsiębiorstwa	132
II. Prawo do rokowań i działań zbiorowych	132
III. Prawo dostępu do służb pośrednictwa pracy	132
IV. Ochrona w przypadku nieuzasadnionego zwolnienia z pracy ...	133
V. Należyte i sprawiedliwe warunki pracy	133
VI. Zakaz pracy dzieci i ochrona młodocianych w pracy	133
VII. Życie rodzinne i zawodowe	134
VIII. Zabezpieczenie społeczne i pomoc społeczna	134
IX. Ochrona zdrowia	135
X. Dostęp do usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym	135
XI. Ochrona środowiska	136
XII. Ochrona konsumentów	136
§ 28. Tytuł V KPP – Prawa obywateli	136
I. Prawo głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego	137
II. Prawo głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych	137
III. Prawo do dobrej administracji	137
IV. Prawo dostępu do dokumentów	138

V. Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich	138
VI. Prawo petycji	138
VII. Swoboda przemieszczania się i pobytu	138
VIII. Ochrona dyplomatyczna i konsularna	139
§ 29. Tytuł VI KPP – Wymiar sprawiedliwości	139
I. Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezzstronnego sądu	139
II. Domniemanie niewinności i prawo do obrony	140
III. Zasady legalności oraz proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary	140
IV. Zakaz ponownego sądzenia lub karania w postępowaniu karnym za ten sam czyn zabroniony pod groźbą kary	141
§ 30. Tytuł VII KPP – Postanowienia ogólne	141
I. Zakres zastosowania	141
II. Zakres i wykładnia praw i zasad	142
III. Poziom ochrony	142
IV. Zakaz nadużywania praw	143
§ 31. Uwagi końcowe	143
Rozdział VI. Karta Praw Podstawowych: zróżnicowany charakter prawny postanowień Karty i ich skutki dla jednostek, sądów oraz ustawodawcy (Adam Bodnar)	
§ 32. Wstęp – zarys systemu ochrony praw podstawowych w UE	144
§ 33. Klasyfikacja postanowień materialnych KPP pod względem ich charakteru normatywnego	147
I. Uwagi ogólne	147
II. Prawa i wolności, które mogą być bezpośrednio stosowane	148
III. Prawa i wolności odwołujące się do prawa unijnego lub prawa krajowego	151
IV. Zasady („Unia uznaje i szanuje”)	154
V. Postanowienia programowe lub aspiracyjne („unijne polityki powinny zapewniać”)	157
VI. Prawa związane z obywatelstwem Unii	158
§ 34. Znaczenie KPP dla jednostek, sądów i ustawodawcy polskiego	159
I. Uwagi ogólne	159
II. Powoływanie się przez jednostkę na bezpośrednio stosowalne postanowienia KPP przed sądami krajowymi i wspólnotowymi	161
III. Uwzględnianie postanowień KPP w procesie stanowienia prawa krajowego	164
§ 35. Podsumowanie	166
Rozdział VII. Rola Agencji Praw Podstawowych jako podmiotu wspierającego stosowanie Karty Praw Podstawowych (Adam Łazowski)....	
§ 36. Uwagi wprowadzające	167

§ 37. Dyskusja nad utworzeniem Agencji Praw Podstawowych	168
§ 38. Rozporządzenie 168/2007 – ramy prawne dla działalności Agencji Praw Podstawowych	172
I. Uwagi wprowadzające	172
II. Cele i mandat kompetencyjny Agencji Praw Podstawowych	174
III. Zakres terytorialny działalności Agencji Praw Podstawowych	177
IV. Zadania Agencji Praw Podstawowych oraz mechanizmy ich realizacji	178
§ 39. Wieloletnie ramy prac Agencji Praw Podstawowych na lata 2007–2012	182
§ 40. Podsumowanie	184
 Część II. Konsekwencje przystąpienia UE do EKPCz dla umocnienia ochrony jednostki w UE i dla umocnienia europejskiego systemu ochrony praw człowieka	
Wprowadzenie (Andrzej Wróbel)	189
 Rozdział VIII. Znaczenie postanowień EKPCz dla ochrony praw podstawowych jako ogólnych zasad prawa w UE (Cezary Mik)	
§ 41. Wprowadzenie	204
§ 42. System ochronny EKPCz – charakterystyka ogólna	204
§ 43. Ewolucja powiązania praw podstawowych jako zasad ogólnych prawa z EKPCz	207
§ 44. Czynniki określające pozycję EKPCz w odniesieniu do praw podstawowych jako zasad ogólnych prawa UE	213
§ 45. Zakres, sposoby i cele wykorzystywania EKPCz w sferze ochrony praw podstawowych jako zasad ogólnych prawa UE	218
§ 46. Zakończenie	223
 Rozdział IX. Relacje między Europejską Konwencją Praw Człowieka a Kartą Praw Podstawowych po przystąpieniu Unii Europejskiej do Konwencji (Zdzisław Kędzia)	
§ 47. Diagnoza obecnej sytuacji	224
§ 48. Komplementarność inkorporacji KPP do prawa traktatowego i akcesji UE do EKPCz	229
§ 49. Relacja między KPP a EKPCz co do treści	233
§ 50. Relacje między KPP a EKPCz jako źródłami prawa	234
I. Perspektywa prawa krajowego	234
II. Perspektywa prawa unijnego	236
III. Perspektywa EKPCz	238
§ 51. Konsekwencje przystąpienia UE jako organizacji międzynarodowej do EKPCz	238
§ 52. Wpływ przystąpienia UE do EKPCz na ochronę praw człowieka w Europie	244

Rozdział X. Przystąpienie UE do EKPCz. Relacje instytucjonalno-prawne Unii Europejskiej i Rady Europy

<i>(Hanna Machińska)</i>	247
§ 53. Wstęp	247
§ 54. Przebieg debaty dotyczącej przystąpienia WE/UE do EKPCz	248
§ 55. Podstawa traktatowa przystąpienia UE do EKPCz	254
§ 56. Ku spójności ochrony praw człowieka w Europie	256
§ 57. Instytucjonalne relacje WE/UE z Radą Europy	258
§ 58. Uwagi końcowe	262

Rozdział XI. Przystąpienie UE do EKPCz i inkorporacja Karty Praw Podstawowych do prawa UE a umocnienie ochrony praw podstawowych w III filarze UE

<i>(Anastazja Gajda)</i>	264
§ 59. Ochrona praw jednostki w III filarze UE	264
§ 60. Wzmocnienie ochrony praw podstawowych we współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych na mocy Traktatu z Lizbony	275
§ 61. Wpływ KPP oraz przystąpienia UE do EKPCz na prawo karne UE w świetle Traktatu z Lizbony	280
§ 62. Wnioski	287

Rozdział XII. Umocnienie statusu jednostek w UE po przystąpieniu UE do EKPCz. Konsekwencje dla ustawodawcy i sądów krajowych

– następstwa praktyczne <i>(Dagmara Kornobis-Romanowska)</i>	290
§ 63. Umocnienie ochrony praw jednostek w Traktacie z Lizbony	290
§ 64. Wykonywanie kompetencji w dziedzinie ochrony praw podstawowych w Unii Europejskiej	294
§ 65. Skuteczna ochrona praw jednostek w UE	298
I. Spójność uprawnień jednostek w EKPCz i w KPP	299
II. Prawo do efektywnej ochrony sądowej	300
§ 66. Odpowiedzialność za naruszenie EKPCz w wyniku stosowania prawa UE jako konieczny element ochrony praw podstawowych ...	307
§ 67. Konkluzje	312

Część III. Raporty krajowe

Rozdział XIII. Raport krajowy – Węgry *(Gábor Halmai, Eszter Polgári, Balázs D. Tóth)*

§ 68. Ocena propozycji inkorporacji KPP do prawa UE	319
I. Konsensus polityczny	319
II. Dyskusje eksperckie	321
§ 69. Ocena propozycji przystąpienia UE do EKPCz	323
§ 70. Podstawowe problemy wynikające z inkorporacji KPP do prawa UE w świetle prawa krajowego	324
I. Węgierska „klauzula europejska” oraz krajowa kontrola konstytucyjności prawa UE	324
II. Prawa socjalne	334
III. <i>Nullum crimen sine lege</i>	336

IV. Podburzanie do nienawiści (ang. <i>hate speech</i>)	341
V. Pozytywna dyskryminacja	346
Rozdział XIV. Raport krajowy – Czechy (<i>Zdeněk Kůhn</i>)	349
§ 71. Uwagi wstępne	349
§ 72. Czy KPP stanie się częścią czeskiego porządku konstytucyjnego?	350
I. Czeski porządek konstytucyjny, status umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka w prawie czeskim oraz orzecznictwo Sądu Konstytucyjnego	350
II. Europoprawka do Konstytucji i orzecznictwo Sądu Konstytucyjnego	352
III. Status KPP w prawie czeskim	356
IV. Czy KPP może wywierać wpływ na czeskie krajowe prawo konstytucyjne?	358
§ 73. Potencjalne sprzeczności między KPP a konstytucją krajową	360
I. Aktualne stanowisko CSK w sprawie badania zgodności prawa UE z Konstytucją	360
II. Sprzeczności między KPP a krajową Kartą Praw Podstawowych i Wolności	362
§ 74. KPP w debacie naukowej	366
§ 75. KPP w dyskusji politycznej	367
§ 76. Skarga Senatu w sprawie Traktatu z Lizbony do Sądu Konstytucyjnego	371
§ 77. Wnioski: KPP jako kozioł ofiarny?	373
Rozdział XV. Raport krajowy – Słowacja (<i>Radoslav Procházka</i>)	374
§ 78. Ocena nadania Karcie mocy wiążącej	374
I. Poglądy polityczne	374
II. Dyskusja akademicka	375
III. Relacje w mediach	377
§ 79. Ocena przystąpienia do EKPCz	377
I. Forum publiczne	377
II. Forum akademickie	378
§ 80. Spodziewane trudności	379
§ 81. Podsumowanie	381
Indeks rzeczowy	383